

AJANKOHTAISIA EETTISIÄ JA LAINSÄÄDÄNNÖLLISIÄ NÄKÖKULMIA HEDELMÖITYSHOITOIHIN

Lainsäädäntöneuvos Salla Silvola, oikeusministeriö

Lääkintä- ja bio-oikeuden dosentti, Helsingin yliopisto

Sidonnaisuudet

- OTT (HY), MA (King's College London), Lääkintä- ja bio-oikeuden dosentti, HY
- Päätoimi
 - Lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö
- Sivutoimet
 - Varapuheenjohtaja, nimilautakunta
- Luottamustoimet terveydenhuollon alalla
 - Varajäsen, Terveydenhuollon ammattihenkilöiden valvontalautakunta, Valvira
- Toiminta terveydenhuollon ohjaukseen pyrkivissä hankkeissa
 - Osallistuminen eri lainsäädäntöhankkeisiin päätoimen puitteissa (esim. isyyslaki, äitiyslaki, transtyöryhmä)
- Muut sidonnaisuudet
 - Suomen lääkintäoikeuden ja -etiikan seuran jäsen

Vireillä olevia lainsäädäntöhankkeita

Oikeusministeriö:

- Isyyslaki (HE 91/2014 vp)
- Äitiyslaki (Työryhmäehdotus OMML 50/2014)
 - Liitelakina ehdotus hedelmöityshoitolain muuttamiseksi

Sosiaali- ja terveysministeriö:

- Ehdotus transseksuaalin sukupuolen vahvistamisesta annetun lain (563/2002) muuttamiseksi

Isyyslakiesitys

- Ei muutoksia hedelmöityshoitolakiin
- Isyyslaki selventää vanhemmuuden määräytymistä tietyissä tapauksissa, kun lapsi syntyy hedelmöityshoitojen tuloksena
- **Jos äiti on avioliitossa**, lapsen isä on äidin aviomies (vastaa nykytilaa)
 - Hedelmöityshoidon este (HHL 8 §), jos hoitoa saavan parin osapuoli on avioliitossa muun henkilön kanssa
- **Jos äiti ei ole avioliitossa**, lapsen isä on mies, joka siitti lapsen tai antoi suostumuksensa hoitoon (vastaa nykytilaa)
 - Perusteluissa selvennys, jonka mukaan isäksi voidaan vahvistaa myös transnainen, jos hän siittämisen tai suostumuksen antamisen aikaan oli oikeudelliselta sukupuoleltaan mies.

Isyyslakiesitys

- **Jos hoitoa on annettu naiselle yksin**, lapsen isä on mies, jonka siittiöitä on käytetty hoidossa, jos mies on antanut suostumuksensa isyyden vahvistamiseen:
 - Ennen hoidon antamista
 - Yhteisymmärryksessä äidin kanssa hoidon antamisen jälkeen.
 - Uutena selvennys suostumuksen antoajankohdasta: mies ei voi muuttaa mieltään ilman äidin suostumusta

Äitiyslakiehdotus

Äitiyslakityöryhmän mietintö OMML 50/2014

- Julkaistu 13.11.2014
- Lausuntokierros päättyy 28.11.2014
- Tavoitteena, että eduskunta ehtii käsitellä lakiehdotuksen ennen vaaleja
- Voimaan samanaikaisesti ehdotetun isyyslain kanssa eli aikaisintaan 1.1.2016.

Äitiystyöryhmän ehdotukset

Lapsen äiti on se, joka on synnyttänyt lapsen.

Synnyttäneen naisen ohella lapsen äidiksi voidaan vahvistaa myös synnyttäneen naisen naispuolinen kumppani, jos lapsi on saanut alkunsa hedelmöityshoidoista.

Edellytykset:

- 1) naispuolisen kumppanin suostumus hedelmöityshoitoon
- 2) lapselle ei voida vahvistaa isää

Naisparin hedelmöityshoito

Hedelmöityshoitolain paria koskevaa määritelmää (2 §) muutetaan siten, että myös naisparia voidaan hoitaa yhdessä

- rekisteröity pari tai avopari
- hedelmöityshoitolain säännöksistä johtuu (16.2 §), että siittiöiden luovuttajaa ei voida vahvistaa syntyvän lapsen isäksi, kun pari saa hoitoa yhdessä

Kiireettömän hoidon perusteet (STM 2014)

- Hedelmöityshoitoa voidaan toteuttaa, vaikka taustalla ei ole varsinainen hedelmättömyys, jos siihen on perusteet

Naisparin hedelmöityshoito - siirtymäsäännös

Hedelmöityshoitolakiehdotuksen siirtymäsäännöksen mukaan:

- Ennen lain voimaantuloa luovutettuja sukusoluja saadaan käyttää kahden naisen muodostamalle parille vain, jos luovuttaja suostuu tähän tai on antanut 16.2 §:n 1. virkkeessä tarkoitetun suostumuksen
- Suostumus sukusolujen käytölle ”muun kuin parin” hoidossa voimassa olevan parin määritelmän mukaisesti (sis. naisparit ja ns. yksinäiset naiset)
- Sukusolujen luovuttajan itsemääräämisoikeus
- Lain voimaantulon jälkeen luovutettuja siittiöitä voidaan käyttää kaikille pareille ilman eri suostumusta

Naisparille syntyvän lapsen vanhemmuus

Vanhemmuus vahvistetaan tunnustamisen perusteella

- Yhdenmukainen tunnustamismekanismi suhteessa isyyden tunnustamiseen
 - Ennen lapsen syntymää neuvolassa/lastenvalvojan luona tai lapsen syntymän jälkeen lastenvalvojan luona
 - Korvaisi nykyisen perheen sisäisen adoptiomenettelyn
- Työryhmä pohti myös parisuhteen rekisteröintiin perustuvaa vanhemmuusolettamaa, mutta tästä luovuttiin
 - Rekisteröity parisuhde on este hedelmöityshoidon antamiselle, jos hoitoon hakeudutaan yhdessä muun henkilön kanssa.

Äitiyslakiehdotus ja sijaissynnytykset

Työryhmän mandaattiin ei kuulunut kansallisten sijaissynnytysjärjestelyiden arviointi

- Sijaissynnytysjärjestelyt ovat edelleen Suomessa hedelmöityshoitolain nojalla kiellettyjä

Äitiyslakiehdotus ja sijaissynnytykset

Työryhmän tehtävänä oli laatia ehdotus kansainvälisen yksityisoikeuden alaan kuuluviksi säännöksiksi.

- Pääsääntönä on, että äitiyttä koskevissa asioissa sovelletaan Suomen lakia, jos äidin asuinpaikka on Suomessa.
- Ulkomailla sijaissynnytysjärjestelyyn perustuva äitiyspäättös voidaan tunnustaa Suomessa, jos äidillä on lapsen syntymän aikaan ollut asuinpaikka ja hän on asunut tuossa valtiossa keskeytyksettä vähintään vuoden ajan välittömästi ennen lapsen syntymää.

Ns. translain muutosehdotus

Sosiaali- ja terveysministeriössä on vireillä ehdotus transseksuaalin sukupuolen vahvistamisesta annetun lain (563/2002) muuttamiseksi

- Ehdotettu uusi nimike: laki sukupuolen vahvistamisesta
- Lausuntokierros elo-syyskuussa 2014
- Tavoitteena hallituksen esitys eduskunnalle vielä 2014

Ns. translain muutosehdotus

Tarkoituksena vähentää sukupuolen vahvistamisen esteitä:

- Naimattomuusvaatimus
 - Avioliitossa oleva henkilö voisi jäädä avioliittoon tai valita kumppaninsa kanssa parisuhteen muuntamisen rekisteröidyksi parisuhteeksi
- Lisääntymiskyvyttömyysvaatimus
 - Ei enää edellytettäisi lausuntoa, jonka mukaan hakija on steriloitu tai muusta syystä lisääntymiskyvytön (ns. hedelmättömyystodistus)
 - Liittymä kiireettömän hoidon perusteissa mainittuun omaehtoiseen sterilisaatioon (yksilöllisen harkinnan mukaan annettu hoito)

Yhteenveto

Isyyslakiesityksellä ei suoria vaikutuksia hedelmöityshoitoihin

Mahdollinen tuleva äitiyslaki sallii yhteiset hedelmöityshoidot myös naispareille yhdenvertaisesti eri sukupuolta olevien parien kanssa

Mahdollinen tuleva translain muutos poistaa esteitä sukupuolen vahvistamiselle ja edistää lisääntymismahdollisuuksia, mutta luo myös uudenlaisia oikeudellisia haasteita